

**Hogeschool
Leiden**

Aanvraag macrodoelmatigheidstoets Nieuwe Opleiding

Master Leraar Nederlands po-vo

Ontwikkeld vanuit Faculteit Educatie
Hogeschool Leiden
Februari 2025

Inhoudsopgave

Basisgegevens Instelling	2
Basisgegevens Opleiding	3
1. Inleiding	4
2. Inhoud opleiding en onderwijsprogramma	6
3. Doelgroep van de opleiding en nadere vooropleidingseisen	9
4. Beroeps-/arbeidsmarktprofiel afgestudeerden	11
5. Analyse verwant (toekomstig) aanbod	12
6. Geschatte instroom in de nieuwe opleiding	15
7. Onderbouwing van de arbeidsmarktbehoefte	18
8. Noodzaak tot start nieuwe opleiding	24
9. Aansluiting instellingsprofiel	26
10. RIO- en ISCED-indeling	30
11. Afstemming	31
Bronnenlijst	35
Bijlagen	37

Basisgegevens Instelling

Naam instelling(en)	Hogeschool Leiden
BRIN-code(s)	21RI
KvK-nummer(s)	41167218
Contactpersoon aanvraag	[REDACTED] [REDACTED] [REDACTED]
Contactpersoon CvB	[REDACTED] [REDACTED] [REDACTED]

Basisgegevens Opleiding

Kenmerk aankondiging	A24-017
Naam	Leraar Nederlands po-vo
Oriëntatie	HBO
Niveau	Master
Vorm	Deeltijd en voltijd
Gemeente(n) waar de opleiding wordt gevestigd	Leiden
Taal	Nederlands
Studielast	60 EC
Studieduur	2 jaar (deeltijd) of 1 jaar (voltijd)
Beroepsvereisten	Niet van toepassing
Capaciteitsbeperking	Niet van toepassing
Beoogde startdatum	1 september 2026
ISAT-code (indien bekend)	Nog niet bekend
RIO-(sub)onderdeel ²	Onderwijs: Opleiding tot leraar tweedegraads
ISCED-rubriek (optioneel)	01 Onderwijs (0114 lerarenopleiding algemene en beroepsgerichte vakken)

1. Inleiding

Met dit dossier vraagt Hogeschool Leiden een macrodoelmatigheidstoets aan voor een nieuwe masteropleiding 'Leraar Nederlands po-vo'.

Er is een grote maatschappelijke urgentie om het taal- en leesonderwijs in Nederland structureel te verbeteren.¹ De resultaten van PISA-2022², waaruit blijkt dat de leesvaardigheid van leerlingen in het voortgezet onderwijs in Nederland opnieuw drastisch is gedaald, onderstrepen dit.³ Tegelijkertijd zijn er te weinig leraren Nederlands.⁴ Vooral in de Randstad dreigt in het komende decennium een oplopend tekort.⁵ De aangrenzende arbeidsmarktregio's van Leiden kennen bovengemiddelde tekorten van leraren Nederlands.⁶ Daarbinnen is de behoefte aan docenten voor de onderbouw van de havo en het vwo en voor het vmbo het grootst. Deze behoefte is aanzienlijk groter dan de behoefte aan eerstegraads docenten die zijn opgeleid voor de bovenbouw van de havo en het vwo.⁷ Hogeschool Leiden wil daarop gerichte actie ondernemen door een masteropleiding aan te bieden die leraren in het primair onderwijs (po) en voortgezet onderwijs (vo) de benodigde kwaliteitsslag in het vakgebied Nederlands laat maken⁸: de master Leraar Nederlands po-vo.

De master Leraar Nederlands po-vo leidt leraren op die een bevoegdheid hebben om les te geven in het primair onderwijs, tot vakexperts op het gebied van taal en geletterdheid in het po en het vo. De master biedt daarmee aantrekkelijke ontwikkelmogelijkheden binnen het onderwijs. Leraren die deze master volgen, kunnen in het po blijven werken maar ook de stap zetten naar het vo. Met de master behalen zij tevens een tweedegraads onderwijsbevoegdheid voor het vak Nederlands. De kwaliteitsslag die nodig is in dit vakgebied maken deze leraren ten dienste van hun lessen, maar ook ten dienste van de sectie en de schoolorganisatie. Wetenschappelijke kennis vormt hiervoor de basis. De studenten vertalen bewezen effectief taal- en leesonderwijs naar de eigen onder-

¹ Rijksoverheid. (2022, 12 mei). *Kamerbrief over Masterplan basisvaardigheden*. | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl; Inspectie van het Onderwijs (2023). *Rapport De Staat van het Onderwijs 2023*.

<https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/rapporten/2023/05/10/rapport-de-staat-van-het-onderwijs-2023>; [redacted]. e.a. (eds.) (2022). *Omdat lezen loont. Op naar effectief leesonderwijs in Nederland*. Huizen: Pica.

² [redacted] e.a. (2023). *PISA-2022 in vogelvucht*. (Hoofdstuk 5 Leerlingprestaties in leesvaardigheid). Twente https://ris.utwente.nl/ws/portalfiles/portal/330860617/Resultaten_PISA-2022_in_vogelvucht.pdf

³ [redacted] (2023). *PIRLS-2021: Trends in leesprestaties, leesattitude en leesgedrag van tienjarigen uit Nederland*. Expertisecentrum Nederlands.

⁴ Onderwijsraad. (2022). *Taal en rekenen in het vizier*. (Paragraaf 1.4 Beheersing taal en rekenen ook beïnvloed door factoren buiten het onderwijs). [Taal en rekenen in het vizier | Advies | Onderwijsraad](#)

⁵ [redacted] (2023). *Whitepaper lerarentekorten: Over oorzaken, beleid en oplossingen*. <https://dSPACE.library.uu.nl/handle/1874/427915>

⁶ Bijlage 1, tabel 5, p. 11.

⁷ Bijlage 1, figuur 11, p. 18.

⁸ Onderwijsraad. (2022). *Taal en rekenen in het vizier*. [Taal en rekenen in het vizier | Advies | Onderwijsraad](#)

wijspraktijk. Zij leren hoe een impuls te geven aan onderwijsontwikkeling, professionalisering van collega's en het schoolbeleid ten aanzien van het vak.

Anders dan het bestaande opleidingsaanbod op master- en bachelor-niveau, biedt deze master leraren de kans om hun vakbekwaamheid te vergroten en tegelijkertijd de onderwijspraktijk te onderzoeken en te verbeteren. De master is bedoeld voor leraren die de dubbele bacheloropleiding aan een van de academische / universitaire pabo's (hierna te noemen: academische pabo) hebben gevolgd en die ter verdieping en verrijking van hun beroep graag een praktijkgerichte master willen doen. Hiermee wordt het beroepsbeeld van de leraar diverser en dynamischer. Door ontwikkelingsperspectief te bieden binnen het onderwijs vergroot de master voor academische leraren die nu veelal voor een universitaire, theoretische master kiezen, de aantrekkelijkheid van het beroep en verkleint de master daarmee ook het lerarentekort dat juist in het tweedegraads vakgebied Nederlands, nu en in de toekomst, een urgent probleem is en zal zijn. De dringende behoefte aan deze masteropgeleide leraren blijkt onder meer uit de intentieverklaringen die besturen ter ondersteuning voor deze aanvraag hebben aangeleverd.⁹

Daarnaast zorgt de opleiding voor een sterke verbinding tussen taal en lezen in het primair onderwijs en het vakgebied Nederlands in het voortgezet onderwijs. Er zijn op de scholen meer leraren nodig met een stevige basis aan vakinhoud en didactische vaardigheden, die hun analytische vermogen en onderzoekende houding inzetten in zowel de klas als op de school. Alumni van de academische pabo zijn bovendien door hun kennis en ervaring in het onderwijs, pedagogisch sterk ontwikkeld. Ook daaraan is in het vo een duidelijke behoefte. In het huidige opleidingsaanbod, dat – gezien het lerarentekort en de urgentie om nieuwe doelgroepen aan te trekken en leraren te behouden in het onderwijs – vraagt om maatwerk, bestaat een dergelijke route nog niet.

De master Leraar Nederlands po-vo zorgt dus voor:

- leraren die als vakexperts in het po en vo sturing geven aan het op systematische wijze uitvoeren en verbeteren van bewezen effectief onderwijs op het gebied van taal en geletterdheid;
- het behoud van academisch opgeleide leraren in het onderwijs door het bieden van loopbaanperspectief;
- pedagogisch goed onderlegde leraren met kennis van de overgang van po naar vo, met name op het gebied van taal en lezen;
- het terugdringen van het lerarentekort voor het vak Nederlands in het voortgezet onderwijs door meer leraren op te leiden.

⁹ Bijlage 2: Intentieverklaringen.

2. Inhoud opleiding en onderwijsprogramma

In de master verdiepen studenten zich in taal- en leesonderwijs en in de daarbij behorende nieuwe kerndoelen¹⁰, in taaldomeinintegratie, in thematisch taalonderwijs en in breedvormend onderwijs. Zij ontwikkelen hun onderzoekend vermogen en zetten dit in om de onderwijspraktijk te innoveren. De masteropleiding bouwt voort op en verdiept de reeds verworven pedagogische, vakdidactische en vakinhoudelijke competenties die zijn opgedaan tijdens de bacheloropleiding en in de praktijk van het primair onderwijs.

Wetenschappelijk bewezen effectief taal- en leesonderwijs en domeinintegratie vormen de kern van het curriculum. Studenten worden opgeleid tot vakexperts die sturing kunnen geven aan het op systematische wijze uitvoeren van noodzakelijke verbeteringen op het gebied van taal en geletterdheid en kunnen een bijdrage leveren aan het ontwikkelen van duurzaam en gedifferentieerd taalbeleid in de school. Een hiermee samenhangende kwaliteit van afgestudeerden van de master is dat zij de doorgaande leerlijnen van taal en Nederlands, van primair naar voortgezet onderwijs goed in het vizier hebben en hierdoor als bruggenbouwer kunnen fungeren tussen de vaak als gescheiden ervaren onderwijssectoren.

De studenten hebben gedurende de masteropleiding een werkplek. Dit is een stage of baan als docent Nederlands in het vo. Deze werkplek is vereist voor het behalen van een tweedegraads lesbevoegdheid. Studenten hebben deze werkplek nodig om hun leeruitkomsten aan te kunnen tonen en het masterproject uit te kunnen voeren. Dit geldt tevens voor studenten die als taalexpert in het primair onderwijs blijven/gaan werken; zij leren op de werkplek in het vo ook hoe de doorgaande leerlijnen van po naar vo kunnen worden gerealiseerd. Het werkplekleren gebeurt in nauwe samenwerking tussen Hogeschool Leiden en de scholen.

Onderwijsprogramma

Het onderwijsprogramma bestaat uit modules van 5 EC of een veelvoud daarvan; zie tabel 1 voor deze modules. De masteropleiding bevat een tussenassessment en een eindassessment die plaatsvinden op de werkplek (de stageplek) van de student en die het proces van de ontwikkeling naar het eindniveau monitoren en borgen. De assessments bestaan uit geïntegreerde toetsing van leeruitkomsten en competenties. Het behalen van het tussenassessment is voorwaardelijk voor het eindassessment. Het programma kan in deeltijd of voltijd worden gevolgd.

De master leidt tevens tot een tweedegraads bevoegdheid waarbij de opleiding voldoet aan de landelijke vastgestelde kaders. Het onderwijsprogramma van de master richt zich met name op de onderbouw van het vo en het vmbo en in mindere mate op het

¹⁰ <https://www.slo.nl/thema/meer/actualisatie-kerndoelen-examenprogramma/@24174/definitieve-conceptkerndoelen-nederlands/>

mbo, gezien de doelgroep van de master en de inrichting van het vakgebied Nederlands op het mbo. Voor studenten die zich wel op het mbo willen richten, biedt een aantal leeruitkomsten binnen het programma van de master de ruimte voor maatwerk.

Tabel 1: Onderwijsprogramma master Leraar Nederlands po-vo.

Overzicht modules	EC
Oriëntatie op het voortgezet onderwijs <ul style="list-style-type: none"> • Overgang van po naar vo • Werken in het vo en ontwikkeling professionele identiteit • Ontwikkelingspsychologie van kind en adolescent • Kansengelijkheid 	5
Basiskennis van het schoolvak Nederlands <ul style="list-style-type: none"> • Landelijke kennistoets Nederlands • Doorgaande leerlijn po-vo (de drie domeinen van de nieuwe kerndoelen; referentieniveaus), voortbouwend op bachelor-programma academische pabo 	5
Verdieping van taal- en leesonderwijs (5 EC per onderdeel) <ul style="list-style-type: none"> • Analyse en interpretatie van jeugdliteratuur en Young Adult literatuur • Belezenheid in jeugdliteratuur en Young Adult literatuur • Taalsysteem en taalgebruik • Integratie: de drie domeinen • De kracht van taal voor brede vorming 	25
Onderzoek en doorwerking, gericht op vakinhoud en vakdidactiek <ul style="list-style-type: none"> • Praktijkgericht onderzoek binnen het vakgebied • Doorwerking van onderzoek en resultaten in de school • Verandermanagement & innovatie 	15
Werkplekleren <ul style="list-style-type: none"> • Leren in leerteams • Pedagogiek, didactiek & klassenmanagement • Tussenassessment (voorwaardelijk voor doorstroom naar afstudeerfase) • Eindassessment 	10
Totaal	60

Leerresultaten

Om het masterniveau te garanderen zijn de professionele masterstandaard¹¹ en de Dublin-descriptoren¹² leidend. Alle leeruitkomsten en bijbehorende modules in deze master zijn geformuleerd op basis van deze richtlijnen. Essentiële meerwaarde van het masterniveau is dat studenten in hun handelen in staat zijn om proactief complexe vraagstukken rondom curriculumontwerp, taalintegratie of leesonderwijs te signaleren en te analyseren. De

¹¹ Vereniging Hogescholen (2019b). *De professionele masterstandaard. (5.2.C Interprofessioneel handelen)*
https://www.vereniginghogescholen.nl/system/knowledge_base/attachments/files/000/001/049/original/De_professionele_masterstandaard_-_juni_2019_-_Vereniging_Hogescholen.pdf?1562752961

¹² Overheid.nl (z.d.). *Toetsingskader nieuwe opleidingen hoger onderwijs.*
<https://wetten.overheid.nl/BWBR0015216/2003-05-25#Bijlage2>

studenten dragen zorg voor het aanreiken van wetenschappelijk onderbouwde oplossingen of denkrichtingen voor de complexe vraagstukken en voor verbeteringen in de beroepspraktijk.

Na de masteropleiding:

- kent de leraar de nieuwste inzichten en wettelijke richtlijnen rondom taalonderwijs (po) en het vak Nederlands (vo);
- kan de leraar vanuit de nieuwe SLO-kerndoelen de transitie van leerlingen van primair onderwijs naar voortgezet onderwijs begeleiden;
- werkt de leraar vanuit een stevige wetenschappelijke basis;
- zet de leraar onderzoekend vermogen in voor onderwijsinnovaties op het gebied van taal- en leesonderwijs;
- is de leraar een vraagbaak en inspirator voor collega's voor de nodige onderwijsinnovatie rondom taal/Nederlands;
- werkt de leraar vanuit een heldere, onderbouwde visie op geïntegreerd taalonderwijs in het voortgezet onderwijs;
- is de leraar bruggenbouwer tussen po en vo en tussen verschillende vaksecties/teams in het vo;
- heeft de leraar inzicht in het leren van leerlingen in het voortgezet onderwijs en kan differentiëren in de klas;
- is de leraar een innovatieve leraar op masterniveau die met plezier in het onderwijs werkt;
- is de leraar bevoegd om les te geven in het vak Nederlands in de onderbouw van het voortgezet onderwijs (klas 1-3 havo/vwo, klas 1-4 vmbo) en het mbo.

3. Doelgroep van de opleiding en nadere vooropleidingseisen

De doelgroep van deze master bestaat uit academisch opgeleide leraren met een bevoegdheid voor het primair onderwijs die zich op masterniveau willen verdiepen in taalvaardigheid en geletterdheid en een verbinding willen maken tussen wetenschappelijk onderzoek, de eigen onderwijspraktijk en onderwijsbeleid. Na de master kunnen leraren als docent Nederlands in de onderbouw lesgeven. Zij kunnen ook als taalexperts aan de slag in het primair onderwijs waarin zij al werkzaam zijn of reeds werkzaam zijn geweest

De master biedt in het bijzonder een aantrekkelijk perspectief voor leraren basisonderwijs die een universitaire opleiding hebben genoten en hun academische vaardigheden verder willen ontwikkelen ten behoeve van maatschappelijke en cognitieve uitdagingen.¹³ Leraren die de academische pabo hebben gevolgd, hebben twee bachelor-diploma's behaald en willen zich vaak graag verder ontwikkelen tot expert op masterniveau. Zij hebben bovendien tijdens hun opleiding een onderzoekend vermogen ontwikkeld¹⁴, waarop in de master kan worden voortgebouwd.

De masteropleiding sluit direct aan bij de eerder verworven kennis, vaardigheden en ervaring op het gebied van pedagogiek, ontwikkelingspsychologie, onderwijskunde, vakinhoud en vakdidactiek van leraren die de academische pabo hebben gevolgd. Voor kandidaten met het bachelor-diploma van de pabo geldt een stevige intakeprocedure, waarin wordt getoetst of de kandidaat op basis van eerder verworven competenties en kwalificaties geschikt is om de master te volgen. Ter oriëntatie op de master kan bijvoorbeeld een minor zijn gevolgd die gericht is op het vak in het vo. Doordat gewerkt wordt met leeruitkomsten, is flexibiliteit in de leerroute mogelijk, waarbij ook het leer- en studietempo van studenten kan variëren.

Naast de leraren die vanuit het primair onderwijs de stap zetten naar het voortgezet onderwijs, is de master ook aantrekkelijk voor leraren Nederlands in het vo die niet over de juiste onderwijsbevoegdheid beschikken maar al wel op een middelbare school voor de klas staan. Nederlands is een permanent tekortvak en in 2022 werd 16% van de lessen Nederlands gegeven door onbevoegden.¹⁵ Deze docenten kunnen middels de master alsnog hun kwalificatie halen, mits zij in het bezit zijn van de juiste vooropleiding, en kunnen zich daarbij verder verdiepen in hun eigen vak. Ook voor hen wordt het loopbaanperspectief in het vo op deze wijze aantrekkelijker.

¹³ [REDACTED] (2022). *De brede inzet van academische leerkrachten. Bevindingen en aanbevelingen voor het tegemoetkomen aan de behoeftes van academische leerkrachten in het basisonderwijs op het gebied van inzet, professionalisering en kennisdeling*. Leiden.

[REDACTED] (2018). *Het functioneren van beginnende leerkrachten in hun groep en in de school: verschillen tussen alumni van de academische en de hbo-pabo*. GION, Gronings Instituut voor Onderzoek van Onderwijs, Opvoeding en Ontwikkeling, Rijksuniversiteit Groningen.

¹⁵ Bijlage 1, p. 14.

Leraren die een master willen volgen, hebben behoefte aan flexibel onderwijs en maatwerk.¹⁶¹⁷ Voor de verschillende doelgroepen wordt de master in voltijd- en deeltijdvariant aangeboden. De optie om de master Leraar Nederlands po-vo in deeltijd te volgen, zorgt ervoor dat studenten hun studie goed kunnen combineren met hun werk en zich tegelijkertijd blijven ontwikkelen in hun vakgebied, in een tempo dat bij hen past. De master is daarnaast ook geschikt voor leraren die direct na het behalen van hun bacheloropleiding willen doorstromen naar een voltijd-master. Deze directe doorstroom naar een master is voor veel alumni van de academische pabo een voor de hand liggende route. De voltijdstudenten komen in aanmerking voor studiefinanciering, wat doorstuderen bevordert. Studenten kunnen de master combineren met een baan in het voortgezet onderwijs, mits deze baan als werkplek dient, of met een baan in het primair onderwijs, mits er voldoende ruimte is om stage te lopen in de onderbouw van het vo.

¹⁶ Bijlage 1, p. 16.

¹⁷ Vereniging Hogescholen (2019a). *Strategische beleidsagenda VH educatieve sector 2019-2024. Samen toekomstbestendige leraren opleiden*. Den Haag.

4. Beroeps-/arbeidsmarktprofiel afgestudeerden

Afgestudeerden van de master gaan aan de slag in het po en het vo als taalspecialist, innovator en *teacher leader*. Hierbij kan leiderschap betrekking hebben op het doorvoeren van gefundeerde verbeteringen en het creëren van draagvlak hiervoor, op het duiden van de relevantie van wetenschappelijk onderzoek voor de lespraktijk, op beleids- en organisatievraagstukken, maar ook op het leiding geven aan professionele leergemeenschappen of het concretiseren van vakoverstijgend taalonderwijs. Deze leraren zijn bruggenbouwers, zowel op vakinhoudelijk en vakdidactisch vlak als op pedagogisch gebied.

Afgestudeerden van de master kunnen een grote rol spelen bij het succesvol implementeren van de nieuwe, landelijk vastgestelde SLO-kerndoelen Nederlands.¹⁸ De kerndoelen zijn namelijk anders ten opzichte van de nog geldende wettelijke opdracht. Ten eerste zijn er geen aparte documenten meer voor po en vo, maar zijn doorgaande leerlijnen in één document inzichtelijk gemaakt. In zowel het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs zal dezelfde 'taal' gesproken moeten worden en de afgestudeerden zullen de brug gaan slaan tussen po en vo. Ten tweede is in de kerndoelen de verdeling van de domeinen veranderd: de verschillende taalvaardigheden hebben overeenkomsten en ontwikkelen zich in samenhang met elkaar, de verkaveling binnen het vak heeft plaatsgemaakt voor geïntegreerde domeinen en literatuuronderwijs heeft een meer prominente plek gekregen. Tot slot schrijft het nieuwe domein 'overstijgend' voor dat taalontwikkeling bij alle vakken ontwikkeld moet worden en dat de school zorgdraagt voor een rijke taal- en leeromgeving. Afgestudeerden van deze master kunnen deze verandering aanjagen en concretiseren in de praktijk. De impact die zij hiermee kunnen bewerkstelligen, betreft zowel hun eigen lespraktijk als die van de scholengemeenschap.

Doordat in de masteropleiding ruimte is in het onderzoek voor het aanbrengen van een eigen vraagstuk, is steeds ook directe aansluiting mogelijk bij datgene wat (toekomstige) werkgevers nodig hebben om de noodzakelijke kwaliteitsimpuls te geven aan het taal- en leesonderwijs.

¹⁸ SLO (2023), *Conceptkerndoelen Nederlands en rekenen en wiskunde*. (p. 8 e.v.). https://slo-kerndoelen.files.svdcdn.com/production/uploads/assets/updates/Informatiedocument_kerndoelen_SLO_V11_digitaal_2023-10-02-121848_tdkd.pdf?dm=1696249129

5. Analyse verwant (toekomstig) aanbod

Voor deze macrodoelmatigheidsaanvraag heeft het onderzoeksbureau Lexnova in opdracht van Hogeschool Leiden een marktonderzoek uitgevoerd. Hiervan is verslag gedaan in drie rapportages:

- In de rapportage 'Deskresearch'¹⁹ zijn de kwantitatieve en kwalitatieve arbeidsmarktbehoeften aan afgestudeerden en het (aan)verwant opleidingsaanbod in kaart gebracht;
- In de rapportage 'Instroomschatting'²⁰ wordt een prognose gegeven van het aantal studenten dat wordt verwacht in te stromen in de master;
- In de rapportage 'Arbeidsmarktanalyse'²¹ is het arbeidsmarktpotentieel van de master opgenomen.

Het Nederlandse aanbod van masters is volop in ontwikkeling. Het ministerie van OCW beschrijft de urgentie van meer mastergediplomeerde professionals in Nederland expliciet in haar Strategische Agenda.²² De master Leraar Nederlands po-vo is een uitbreiding van het bestaande masteraanbod en ook een aanvulling op het bevoegdhedenstelsel. Dit is zichtbaar gemaakt in onderstaande figuur, in de middelste kolom gespecificeerd voor het schoolvak Nederlands.

Figuur 1: Overzicht bevoegdheden en lerarenopleidingen.

¹⁹ Bijlage 1, p. 15 e.v.

²⁰ Bijlage 7 en 8.

²¹ Bijlage 7.

²² Bijlage 1, p. 15 e.v.

Zoals is te zien in figuur 1 neemt de master Leraar Nederlands po-vo een unieke plek in binnen het opleidingsaanbod in Nederland, door de combinatie van wetenschappelijke verdieping op masterniveau en de onderwijspraktijk van de onderbouw van het vo en het (v)mbo, het gebied van de tweedegraads onderwijsbevoegdheid. Door deze combinatie kan de master niet binnen een verwante, bestaande opleiding worden aangeboden. De bestaande masters waarbij een onderwijsbevoegdheid wordt behaald, hebben een ander uitstroomprofiel, namelijk gerichtheid op het primair onderwijs, zoals de Educatieve Master Primair Onderwijs (EMPO), of de bovenbouw van het vo. De master Leraar Nederlands po-vo past hier dus precies tussenin.

Andere bestaande masters op hogescholen die betrekking hebben op de onderwijssector, zoals de master Special Educational Needs en Leren en Innoveren, bouwen weliswaar voort op een bacheloropleiding, maar zijn geen lerarenopleiding en zijn bovendien niet gericht op de doorlopende leerlijn po en vo. Voor afgestudeerden van de academische pabo is er weliswaar de mogelijkheid om een master aan een universiteit te volgen op het gebied van pedagogiek of onderwijskunde, maar deze masters zijn niet gericht op de praktijk van het onderwijs en leiden niet op tot leraar in vo. De master Leraar Nederlands po-vo biedt als enige opleiding voor deze groep afgestudeerden een verdieping op masterniveau met daarin ook een tweedegraads onderwijsbevoegdheid voor het vak Nederlands. Daarnaast is deze master de enige lerarenopleiding voor de onderbouw van het vo die onderzoek centraal stelt in het curriculum; de bestaande bacheloropleidingen voor leraren Nederlands in het vo daarentegen hebben het onderzoeksgedeelte gemeenlijk vrijgesteld voor studenten die reeds een bacheloropleiding hebben gevolgd.

De vaststelling dat de master Leraar Nederlands po-vo een unieke plaats inneemt in het opleidingsaanbod, wordt bevestigd door de deskresearch die Lexnova heeft uitgevoerd naar het huidige masteraanbod: hieruit blijkt dat er geen enkele opleiding rechtstreeks verwant is aan de master Leraar Nederlands po-vo. Er is op dit moment geen andere vakspecifieke masteropleiding die zich richt op het lesgeven in de onderbouw van het vo. Evenmin zijn er opleidingen die zich richten op de doorgaande leerlijnen van een bepaald vak. De tweedegraads onderwijsbevoegdheid kan in het huidige aanbod enkel worden verkregen middels een bacheloropleiding;²³ het volgen van nóg een bacheloropleiding is dus voor leerkrachten uit het po die de overstap willen maken naar het vo, in het huidige opleidingsaanbod de enige optie en deze optie is niet alleen duurder, vanwege het instellingstarief dat dan dient te worden betaald, maar ook inhoudelijk niet aantrekkelijk. Dit geldt eens te meer voor afgestudeerden van de academische pabo die reeds twee bachelordiploma's hebben behaald en wetenschappelijk zijn opgeleid. Juist voor deze groep ambitieuze leraren is een lerarenopleiding op masterniveau aantrekkelijk, voor hun eigen ontwikkeling en voor hun loopbaan als leraar.

Aangezien masteropleidingen niet verwant zijn aan bacheloropleidingen en de doelgroep van deze master reeds op bachelor-niveau is opgeleid, zijn deze

²³ Bijlage 1, paragraaf 3.1.2.

bacheloropleidingen niet meegenomen in de analyse van het verwante opleidingsaanbod van de master Leraar Nederlands po-vo.

6. Geschatte instroom in de nieuwe opleiding

Om tot een schatting te kunnen komen van de instroom van de master Leraar Nederlands po-vo zijn studenten, alumni, schoolbesturen en de arbeidsmarktanalyse geraadpleegd, zowel middels een intern behoefte-onderzoek²⁴ bij alumni van de (academische) pabo van Hogeschool Leiden, als middels een onderzoek door Lexnova. In het onderzoek dat is uitgevoerd door Lexnova zijn (academische) pabostudenten van Hogeschool Leiden en Thomas More Hogeschool in februari 2024 gevraagd om een online vragenlijst in te vullen. Op basis van de antwoorden en de populatiegegevens van deze vragenlijst, die is ingevuld door 130 respondenten, heeft Lexnova een instroomschatting²⁵ gemaakt: voor de master Leraar Nederlands po-vo kunnen tussen de 41 en 78 studenten (voltijd + deeltijd) per jaar instromen. Verder vindt 77% van de respondenten de master '(zeer) aansprekend'. Van de groep die heeft aangegeven geïnteresseerd te zijn in deelname aan de master (48%) geeft 40% aan in 2025 al te willen starten. In het behoefte-onderzoek dat een jaar eerder is uitgevoerd door de faculteit Educatie hebben 174 respondenten - alumni van de (academische) pabo - een online vragenlijst ingevuld en gaven 40 respondenten aan de master Leraar Nederlands po-vo in de nabije toekomst te willen volgen.²⁶

Naast studenten en alumni zijn ook schoolbesturen waarmee de faculteit Educatie samenwerkt, geconsulteerd. Inmiddels hebben acht besturen actief gehandeld en een intentieverklaring aangeleverd.²⁷ Op basis van deze intentieverklaringen kan worden aangenomen dat er verspreid over vijf jaar 39 studenten vanuit deze besturen zullen instromen.

In hoofdstuk 5 'Analyse verwant (toekomstig) aanbod' zijn de masters die bij hogescholen worden aangeboden 'Leren innoveren' en 'Special Educational Needs' genoemd die zich richten op onderwijsprofessionals maar waarmee geen onderwijsbevoegdheid kan worden behaald. In tabel 2 (zie hieronder) zijn de aantallen eerstejaarsinschrijvingen en gediplomeerden van deze masters opgenomen. Deze cijfers geven een indruk van de instroom bij aan onderwijs gerelateerde masters die bij hogescholen worden aangeboden en die net als de master Leraar Nederlands po-vo direct toegankelijk zijn voor alumni van de pabo. Deze instroom liep in 2022 uiteen van veertien (Saxion) tot 370 (Fontys) eerstejaarsinschrijvingen.

²⁴ Bijlage 3.

²⁵ Bijlage 4, p. 4 e.v.

²⁶ Bijlage 3, p. 9.

²⁷ Bijlage 2.

Tabel 2: Eerstejaarsinschrijvingen en gediplomeerden licht verwante opleidingen (DUO, 2023a&DUO, 2023b).²⁸

Verwante opleiding (aanbieder)	Vorm		2018	2019	2020	2021	2022
Leren en Innoveren (Fontys Hogeschool)	DT	Eerstejaarsinschrijvingen	49	69	29	43	44
		Gediplomeerden	63	45	42	19	21
Leren en Innoveren (Drie-star Hogeschool)	DT	Eerstejaarsinschrijvingen	19	19	13	12	40
		Gediplomeerden	25	14	13	9	8
Leren en Innoveren (Hogeschool Inholland)	DT	Eerstejaarsinschrijvingen	41	19	28	32	16
		Gediplomeerden	30	26	23	23	24
Leren en Innoveren (Saxion Hogeschool)	DT	Eerstejaarsinschrijvingen	13	17	13	23	14
		Gediplomeerden	10	7	15	7	15
Leren en Innoveren (Marnix Academie)	DT	Eerstejaarsinschrijvingen	43	31	15	32	24
		Gediplomeerden	30	34	21	23	25
Leren en Innoveren (Hogeschool Rotterdam)	DT	Eerstejaarsinschrijvingen	26	36	18	31	32
		Gediplomeerden	15	25	22	15	24
Leren en Innoveren (Aeres Hogeschool)	DT	Eerstejaarsinschrijvingen	30	36	22	37	26
		Gediplomeerden	20	13	15	34	19
Master Educational Needs (Hogeschool Windesheim)	DT	Eerstejaarsinschrijvingen	143	130	71	109	123
		Gediplomeerden	162	131	98	63	99
Master Educational Needs (Hogeschool Utrecht)	DT	Eerstejaarsinschrijvingen	426	187	156	345	231
		Gediplomeerden	290	364	202	125	216
Master Educational Needs (Fontys Hogeschool)	DT/VT	Eerstejaarsinschrijvingen	280	373	317	451	370
		Gediplomeerden	256	223	269	253	329

Tot slot blijkt uit de arbeidsmarktanalyse van Arbeidsmarktplatform Primair Onderwijs²⁹ dat in de afgelopen vijf jaar het aantal inschrijvingen aan de pabo's gestaag is gestegen.³⁰ Deze

²⁸ Bijlage 1, p. 29.

²⁹ Arbeidsmarktplatform Primair Onderwijs (2023). *Arbeidsmarktanalyse*. (p. 5)

<https://arbeidsmarktplatformpo.nl/wp-content/uploads/2023/12/Arbeidsmarktanalyse-primair-onderwijs-2023.pdf>

³⁰ Bijlage 1, figuur 13, p. 19.

toename van de instroom is gunstig voor de master Leraar Nederlands po-vo, aangezien dit de doelgroep van potentiële studenten voor de opleiding vergroot.

Op basis van alle bovenstaande gegevens en analyses kan voor de master Leraar Nederlands po-vo een instroom van vijftig studenten per jaar worden verwacht.

7. Onderbouwing van de arbeidsmarktbehoefte

De master Leraar Nederlands po-vo voorziet in een grote arbeidsmarktbehoefte. Zowel op landelijk als op regionaal niveau is er een grote behoefte aan bevoegde leraren Nederlands met een master, zo blijkt uit het onderzoek van Lexnova. In dit hoofdstuk zal deze arbeidsmarktbehoefte worden onderbouwd op basis van de deskresearch en de arbeidsmarktanalyse van Lexnova.³¹

Kwantitatief

De kwantitatieve arbeidsmarktbehoefte wordt aangetoond aan de hand van de door Lexnova uitgevoerde arbeidsmarktanalyse, waarbij gebruik is gemaakt van data van Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA), het UWV, gemeente Den Haag en Centerdata.³² Daarnaast heeft Lexnova gebruik gemaakt van de antwoorden en populatiegegevens van een online vragenlijst, die in februari en maart 2024 is ingevuld door tachtig werkgevers.³³ Deze werkgevers geven aan de komende drie jaar in totaal tussen de 42 tot en 114 medewerkers te willen bijscholen middels de master Leraar Nederlands po-vo. Daarbij geven zij aan in de komende jaar drie jaar in totaal tussen de 38 en 85 medewerkers met de afgeronde master Leraar Nederlands po-vo te willen aannemen. Werkgevers zien deze master naast bijscholing voor zittend personeel ook als een manier om een aantrekkelijke werkgever te zijn voor hun onderwijzend personeel en hopen zo de uitstroom van huidige leraren uit het onderwijs te beperken. Deze master biedt, zo geven werkgevers aan, leraren een ontwikkelingsperspectief en daarmee een loopbaanperspectief binnen het onderwijs.

De vaststelling dat er grote behoefte is aan meer leraren Nederlands wordt ondersteund door het feit dat er veel vacatures zijn op dit vakgebied. Op basis van de prognose voor de beroepsgroep 'Docenten algemene vakken secundair/voortgezet onderwijs', waaronder het vak Nederlands valt, worden tot 2028 in totaal 14.600 vacatures verwacht door Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt.³⁴ Door de zeer krappe arbeidsmarkt zullen veel vacatures voor docenten de komende jaren naar verwachting niet worden opgevuld.³⁵ Van alle vakken in het voortgezet onderwijs behoort het vak Nederlands tot de vakken met de grootste tekorten. Vertaald in fte's zijn er voor het vak Nederlands maar liefst 448 fulltime vacatures te vervullen, oplopend naar 665 in 2032 (zie figuur 2 hieronder). Zestien procent van alle leraren die het vak Nederlands geven, staan bovendien zonder de juiste bevoegdheid voor de klas.³⁶

³¹ Bijlage 1 en bijlage 7.

³² Bijlage 1, p. 5 e.v.

³³ Bijlage 7.

³⁴ Bijlage 1, p. 5 en 6.

³⁵ Bijlage 1, p. 7 en bijlage 1, figuur 1, p. 8.

³⁶ Centerdata, bijlage 1, figuur 10, p. 14.

Figuur 2: Percentage tekorten leraren naar vak in het vo. Percentage van de totale werkgelegenheid per vak (OCW, 2023).³⁷

In de aangrenzende arbeidsmarktregio's van Leiden bestaan bovengemiddelde tekorten aan leraren Nederlands.³⁸ Daarbinnen is de behoefte aan tweedegraads docenten voor het vmbo/havo/vwo het grootst. Deze behoefte is aanzienlijk groter dan de behoefte aan eerstegraads docenten.³⁹ Het grootste tekort in de basisvakken doet zich voor bij Nederlands in het tweedegraads lesgebied. Deze behoefte aan tweedegraadsleraren is de afgelopen jaren sterk gegroeid.⁴⁰

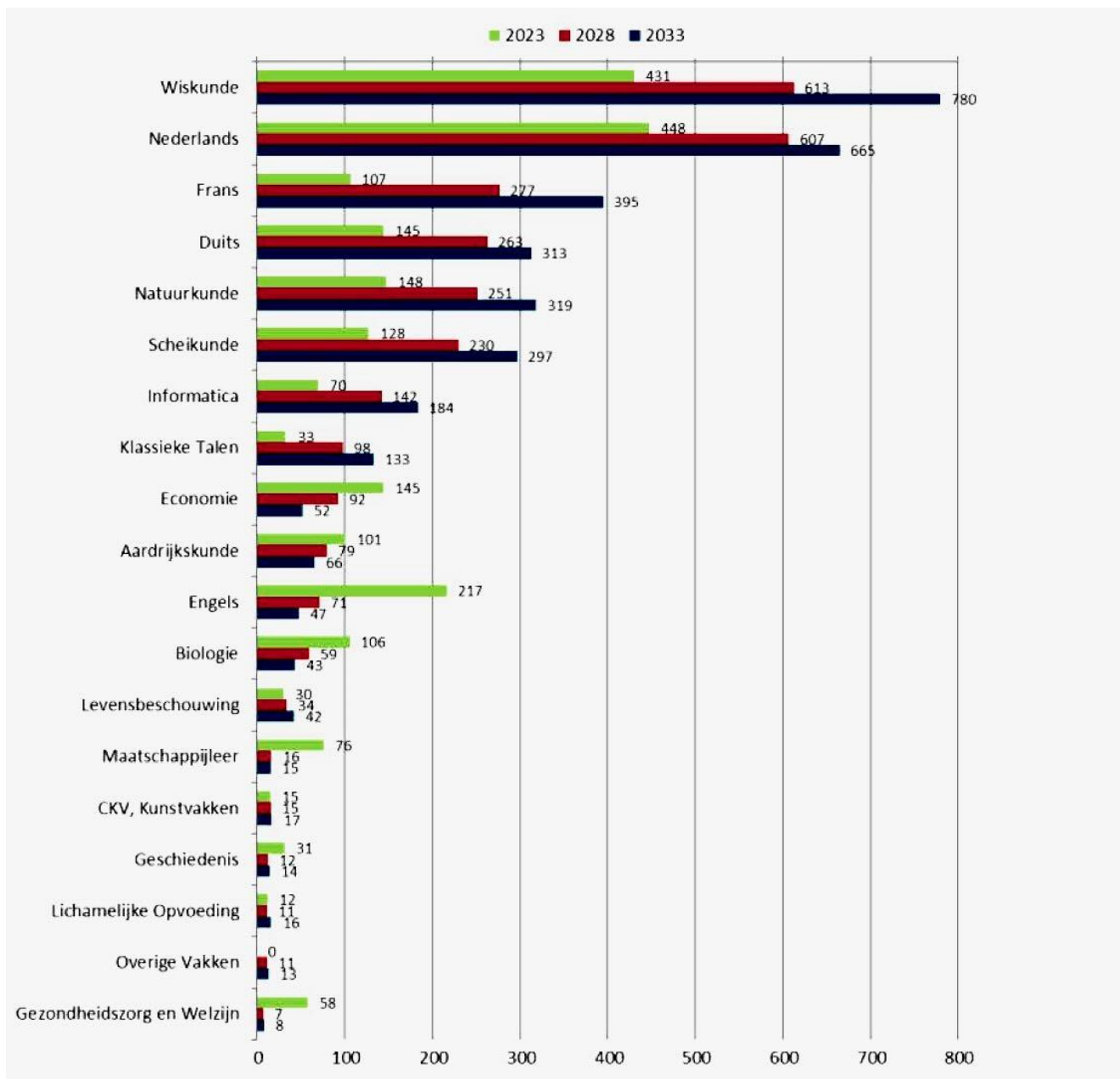
In figuur 3 zijn ook de toekomstige tekorten te zien die OCW verwacht in de verschillende schoolvakken.

³⁷ Bijlage 1, p 11.

³⁸ Bijlage 1, tabel 5, p. 11.

³⁹ Bijlage 1, figuur 11, p. 18.

⁴⁰ Bijlage 1, figuur 12, p. 18.

Figuur 3: Onvervulde vraag in fte leraren in het voorgezet onderwijs in Nederland in 2023, 2028 en 2033 op het niveau van individuele vakken, gesorteerd op tekort in 2027 (OCW, 2023).

In deze figuur is te zien dat voor de komende tien jaar het tekort voor het vak Nederlands nog verder toeneemt. Hierdoor behoort het vak Nederlands volgens Centerdata tot de categorie 'permanente tekortvakken'.⁴¹

⁴¹ Bijlage 1, p. 13.

Kwalitatief

De kwalitatieve arbeidsmarktbehoefte wordt aangetoond aan de hand van de deskresearch van Lexnova⁴², bijeenkomsten met het werkveld⁴³, het behoefteonderzoek van Hogeschool Leiden⁴⁴ en de kwalitatieve gegevens uit enquêtes van Lexnova.⁴⁵

Kwaliteitsimpuls

Afgestudeerden van deze master geven een kwaliteitsimpuls aan het onderwijs in het po en vo. Deze kwaliteitsslag op het gebied van taal (po) en Nederlands (vo) is noodzakelijk, zoals reeds in de inleiding is aangegeven. De eerder genoemde PISA-resultaten uit 2022 geven aan dat de leesvaardigheid en leesmotivatie van leerlingen in Nederland opnieuw is verslechterd. In het adviesrapport Taal en Rekenen in het Vizier constateert de Onderwijsraad eveneens dat de beheersing van de Nederlandse taal onder jongeren in Nederland onvoldoende is; de Onderwijsraad adviseert om in het onderwijs een structurele focus aan te brengen op taal, waarbij factoren als de landelijke einddoelen en niveaus, de wijze van toetsen, de startbekwaamheid van leraren, de lesmethoden, de professionalisering en de kennisinfrastructuur langdurig en in samenhang dienen te worden aangepakt.⁴⁶

Belang loopbaanperspectief voor behoud en professionalisering leraren

Het ministerie van OCW, vakbonden, de PO-Raad en de VO-raad hebben gezamenlijk een onderwijsakkoord gesloten met als doel het aanpakken van het lerarentekort en het vergroten van de aantrekkelijkheid van het onderwijsberoep.⁴⁷ Om het leraarschap aantrekkelijker te maken, is het belangrijk dat leraren zich kunnen blijven ontwikkelen.⁴⁸ Het huidige loopbaanperspectief en ontwikkelperspectief voor leraren is echter onvoldoende; uit onderzoek blijkt dat leraren als belangrijkste redenen om het onderzoek te verlaten, noemen: een gebrek aan persoonlijke ontwikkeling/uitdaging (39%), gebrek aan loopbaanperspectieven (38%) en de behoefte aan wat anders (36%).⁴⁹ De master Leraar Nederlands po-vo biedt deze mensen de kans om hun loopbaan- en ontwikkelperspectieven te verbreden en te verdiepen, niet buiten het onderwijs maar juist erbinnen. Hierdoor blijven leraren behouden voor het onderwijs en wordt het

⁴² Bijlage 1.

⁴³ Bijlage 5.

⁴⁴ Bijlage 3.

⁴⁵ Bijlage 7.

⁴⁶ Onderwijsraad. (2022). *Taal en rekenen in het vizier*. [Taal en rekenen in het vizier | Advies | Onderwijsraad](#)

⁴⁷ PO-Raad (2022).

<https://www.poraad.nl/system/files/202205/Het%20onderwijsakkoord%20Samen%20voor%20het%20beste%20Onderwijs.pdf>

⁴⁸ Onderwijsraad (2018). *Ruim baan voor leraren*.

<https://www.onderwijsraad.nl/publicaties/adviezen/2018/11/07/ruim-baan>

⁴⁹ ResearchNed (2023). *Vertrekredenen leraren en docenten in het po, vo en mbo*. (p. 16 e.v.)

<https://www.researchned.nl/2023/12/vertrekredenen-leraren/?type=project>

beroepsbeeld aantrekkelijker, wat ook weer een positief effect kan hebben op de instroom van lerarenopleidingen.

Grote behoefte van het werkveld

De urgentie van een nieuwe opleiding wordt ook door de partners in het werkveld duidelijk benoemd. Bij aanvang van de ontwikkeling van de master is contact gelegd met bestuurders, rectoren, directeuren en docenten in zowel het primair als het voortgezet onderwijs. Er is een aantal informatiebijeenkomsten met het werkveld georganiseerd en begin 2023 is een klankbordgroep geformeerd met geïnteresseerde vertegenwoordigers van diverse vo-besturen uit de regio Leiden. In totaal hebben vertegenwoordigers van ruim 150 scholen hieraan deelgenomen. Er zijn inmiddels drie klankbordgroepsessies geweest met een actief betrokken vertegenwoordiging van scholen in het primair en in het secundair onderwijs.⁵⁰ Daarnaast is er met samenwerkingspartners van de faculteit Educatie en de overlegorganen van Samen Opleiden & Professionaliseren, de onderwijsregio's en twee opleidingsscholen overleg gevoerd over de master.⁵¹ In deze gesprekken is door de betrokkenen uit het werkveld uitgesproken dat de master voorziet in een duidelijke arbeidsmarktbehoefte. Niet alleen de behoefte aan méér leraren Nederlands in het voortgezet onderwijs wordt gedeeld, maar juist ook de behoefte aan leraren met een sterke pedagogische en didactische basis die op masterniveau de verbinding kunnen leggen tussen leerlijnen van het primair onderwijs en die van het voortgezet onderwijs. Daarnaast werd benoemd dat er op een aantal scholen goede, maar helaas nog onbevoegde leraren voor de klas staan die wél een pabodiploma hebben en het nut van het behalen van een tweede of, in het geval van alumni van een academische pabo, derde bacheloropleiding, niet inzien. Hierbij werd ook verwoord dat het hogere instellingstarief dat voor een bacheloropleiding geldt als er al een bachelor-diploma is behaald, voor deze leraren financieel gezien niet goed te dragen is zonder financiering van buitenaf. Ook werd erkend dat met name de academische leraren zoeken naar mogelijkheden tot verdere ontwikkeling en dan veelal kiezen voor een van de theoretische masters aan een van de universiteiten. Langs deze weg stapt een deel van hen vervolgens uit het onderwijs. De gesprekspartners uit het werkveld bevestigen dat de groep die zich juist graag binnen het onderwijs wil ontwikkelen, meer gebaat is bij een praktijkgerichte master; hiermee kunnen deze leraren zowel hun eigen expertise vergroten als breder inzetbaar zijn in de school, bijvoorbeeld door advisering over een gedegen taal- en leesbeleid en bij te dragen aan een onderzoekscultuur binnen een school. Zo kunnen zij, als breed opgeleide leraren op masterniveau, behouden blijven voor het onderwijs.

Uit het voorgaande blijkt dat de master voorziet in zowel een kwantitatief als kwalitatief grote arbeidsmarktbehoefte. De master zorgt voor behoud van leraren en betere

⁵⁰ Bijlage 5.

⁵¹ Bijlage 6.

loopbaanperspectieven binnen het onderwijs. Hiermee wordt ook vroegtijdige uitstroom uit de klas voorkomen. De master zorgt voor meer bevoegde leraren in de klas die nodig zijn om de vele openstaande vacatures die er momenteel zijn en die de komende jaren in aantal zullen toenemen, met name in de regio's rond Leiden en Den Haag, te kunnen vervullen. De master voorziet tevens in de behoefte aan onderzoeksmatig ingestelde, pedagogisch, vakinhoudelijk en vakdidactisch goed onderlegde leraren die een brugfunctie kunnen vervullen tussen het po en het vo en die de kwaliteitsslag kunnen maken die nodig is op het gebied van taal- en leesontwikkeling in het po en het vo.

8. Noodzaak tot start nieuwe opleiding

Uit hoofdstuk 6 en 7 blijkt dat de master een unieke plaats inneemt in het masteraanbod en dat deze voorziet in een grote arbeidsmarktbehoefte. In dit hoofdstuk wordt de urgentie om deze nieuwe master te starten verder onderbouwd.

Zoals al hiervoor uiteen is gezet, zorgt de master Leraar Nederlands po-vo voor:

- leraren die als vakexperts in het po en vo sturing geven aan het op systematische wijze uitvoeren en verbeteren van bewezen effectief onderwijs op het gebied van taal en geletterdheid;
- behoud van academisch opgeleide leraren in het onderwijs door het bieden van loopbaanperspectief;
- pedagogisch goed onderlegde leraren met kennis van de overgang van po naar vo, met name op het gebied van taal en lezen;
- het terugdringen van het lerarentekort voor het vak Nederlands in het voortgezet onderwijs door meer leraren op te leiden.

De master sluit aan bij de ambitie om hogescholen het voortouw te laten nemen in het ontwikkelen en aanbieden van meer praktijkgerichte masters. In het rapport Focus op progressie van de Commissie Positionering Hoger Beroepsonderwijs (2022) is dit als volgt geformuleerd: "De complexe uitdagingen van deze tijd zullen een druk geven tot meer professioneel onderwijs op masterniveau, in een profilering die de bestaande disciplines zal overstijgen omdat het de basis vindt in de multidisciplinaire beroepspraktijk. De hogescholen zijn bij uitstek geëquipeerd dat assortiment te ontwikkelen, juist omdat zij in het hart van die ontwikkelingen zitten."⁵² Met deze masters bieden hogescholen groeikansen aan jonge professionals.

De master Leraar Nederlands po-vo leidt leraren op die de complexe uitdagingen waarvoor het onderwijs de komende jaren staat, kunnen en willen aangaan. Deze opleiding biedt, anders dan het bestaande aanbod op master- of bachelor-niveau, leraren de kans om zich te professionaliseren op masterniveau, tevens een tweedegraads bevoegdheid te halen én tegelijkertijd bij te dragen aan vernieuwing van hun beroepspraktijk. Hierdoor is de master zowel van grote waarde voor de student zelf als voor de werkomgeving waarin de student werkzaam is of zal zijn.

Ten opzichte van het bestaande masteraanbod neemt de master Leraar Nederlands po-vo een uitzonderlijke plek in. De combinatie van een bevoegdheid voor lesgeven in de onderbouw en een opleiding op masterniveau past op geen enkele wijze in het bestaande (enigszins) verwante aanbod. Er zijn op dit moment namelijk uitsluitend *bacheloropleidingen tot leraar Nederlands in de onderbouw van het voortgezet onderwijs*.

⁵² Commissie Positionering Hoger Beroepsonderwijs (2022). *Focus op professie*, p. 57.

Afgestudeerden van deze opleidingen zijn dus niet op masterniveau voor het vak opgeleid. Er zijn wel masteropleidingen (hbo en wo) die opleiden tot leraar Nederlands maar die zijn gericht op de *bovenbouw* van het voortgezet onderwijs. Deze masteropleidingen zijn dus enerzijds niet direct toegankelijk voor leraren met een pabodiploma en anderzijds ligt de focus daarbij niet op jonge tieners. In het huidige onderwijsklimaat zijn juist in de onderbouw van het voortgezet onderwijs leraren nodig die op masterniveau kunnen denken en handelen. Bovendien is in de onderbouw van het voortgezet onderwijs, waar leraren met een tweedegraads bevoegdheid lesgeven, een grote behoefte aan leraren die niet alleen expert op hun eigen vakgebied zijn, maar ook pedagogisch-didactisch sterk zijn onderlegd. De kennis en ervaring van leraren uit het primair onderwijs sluiten goed aan bij deze behoefte; op de pabo-opleiding ligt immers de nadruk sterker op de pedagogiek dan in de vakgerichte opleidingen voor het voortgezet onderwijs. Doordat in de nieuwe master wordt voortgebouwd op de kennis en vaardigheden op specifiek taal en lezen die opgedaan zijn in de bacheloropleiding, krijgen studenten een brede blik op de doorgaande leerlijnen van het vak, waardoor zij na het behalen van hun masterdiploma in beide sectoren als taalspecialist kunnen functioneren.

Een andere belangrijke meerwaarde van de opleiding voor het onderwijsveld is dat er leraren op masterniveau worden opgeleid die naast onderzoekend vermogen ook innovatief vermogen hebben ontwikkeld waarmee zij resultaten uit wetenschappelijk onderzoek kunnen vertalen naar concrete handvaten voor in de onderwijspraktijk; dit in tegenstelling tot wo-masters waarbij de focus veelal ligt op fundamenteel onderzoek.

Daarnaast biedt de master een verdieping op maat. Dit sluit aan op de behoefte van leraren aan verdergaande professionalisering, meer dan het huidige opleidingsaanbod hun biedt. Er is in het huidige aanbod namelijk geen enkele opleiding die leraren uit het primair onderwijs de mogelijkheid geeft om een tweedegraads bevoegdheid voor het vak Nederlands te halen én tegelijkertijd door te ontwikkelen tot masterniveau. Er bestaat voor deze leraren weliswaar de mogelijkheid van een verkorte route van een bacheloropleiding waarmee een tweedegraads bevoegdheid wordt verkregen, maar deze route biedt geen inhoudelijke en onderzoeksmatige verdieping op masterniveau. Zoals hierboven aangegeven, biedt de master Leraar Nederlands po-vo deze combinatie wel, wat de noodzaak tot deze nieuwe opleiding eens te meer duidelijk maakt.

9. Aansluiting instellingsprofiel

De master Leraar Nederlands po-vo past bij uitstek bij het profiel van Hogeschool Leiden en haar ambitie om de maatschappelijke impact te vergroten, specifiek met een gerichtheid op 'leven lang ontwikkelen van professionals'. In het instellingsplan (2023-2028)⁵³ zijn vier zwaartepunten geformuleerd waarbij de relatie tussen onderwijs en onderzoek en de samenwerking met relevante partners uit de regio worden uitgebreid, verdiept en verstevigd. Eén van deze zwaartepunten is 'Onderwijs'. Hierover is het volgende geformuleerd:

Goed en toegankelijk onderwijs is cruciaal voor de ontwikkeling van het welzijn van mensen, en geldt als belangrijke basis voor een duurzame democratie. Leiden heeft een lange historie als onderwijsstad. Binnen onze hogeschool hebben we één van de grootste pabo's van het land, met een sterk pedagogisch en innovatief karakter. [...] Maatschappelijke uitdagingen waarop we de komende periode willen inzetten, zijn onder meer: het nijpende lerarentekort, leiderschap in het onderwijs, de transitie naar de duurzame school, en het anders organiseren en innoveren van (speciaal) onderwijs.⁵⁴

Naast de zwaartepunten heeft Hogeschool Leiden vijf beloftes geformuleerd; een ervan luidt:

We zijn een waardevolle partner in de vernieuwing van de beroepspraktijk.⁵⁵

De master maakt deze ambities waar door bij te dragen aan een urgente vernieuwing van de onderwijspraktijk in het po en vo: met deze master leidt Hogeschool Leiden leraren op die als specialisten op het gebied van taal in het primair en het vak Nederlands in het voortgezet onderwijs kunnen bijdragen aan het verbeteren van de taal- en leesvaardigheid van leerlingen. Naast deze kwaliteitsimpuls kan de master ervoor zorgen dat leraren zich binnen het onderwijs verder kunnen ontwikkelen en nieuwe doelgroepen voor het beroep van leraar kiezen. Het praktijkgericht onderzoek, dat aansluit bij het onderzoeksbeleid van Hogeschool Leiden, speelt in op maatschappelijke behoeftes en uitdagingen van nu en de toekomst, en zorgt voor verbinding tussen de faculteit Educatie, de studenten, de collega's in het onderwijsveld.

Naast het pedagogische en innovatieve karakter kenmerkt de faculteit Educatie van Hogeschool Leiden zich door een sterke verbinding tussen opleiding en onderzoek. Gepromoveerde onderzoekers ontwikkelen en verzorgen onderwijs en zij verrichten in

⁵³ Hogeschool Leiden. (2023). *Instellingsplan 2023-2028; betrokken bevlogen en betekenisvol*.

⁵⁴ Ibidem, p. 22.

⁵⁵ Ibidem, p. 36.

nauwe samenwerking met het werkveld onderzoek dat relevant is voor de onderwijspraktijk. Hogeschool Leiden was een van de eerste instituten die een universitaire / academische pabo ontwikkelde, samen met Universiteit Leiden. Deze opleiding is gestoeld op een stevige samenwerking tussen de hogeschool en de universiteit, waarbij theoretische kennis hand in hand gaat met opleiden voor de praktijk. De Academische Pabo in Leiden (de Acpa) is al jarenlang de grootste universitaire pabo in Nederland, met een jaarlijkse instroom van tachtig tot negentig studenten, en eveneens de grootste jaarlijkse uitstroom van academische leraren in het primair onderwijs. Op de Acpa worden studenten expliciet voorbereid op de diverse rollen van de academische leraar, in de klas en daarbuiten, in een schoolteam of in het bestuur. Zij vervullen een brugfunctie theoretische kennis aan de eigen onderwijspraktijk en zij leren hoe zij een bijdrage kunnen leveren aan een onderzoekscultuur in de school. In de academische opleidingsscholen die Hogeschool Leiden in samenwerking met Universiteit Leiden en een aantal schoolbesturen in de regio heeft opgericht, werken hogeschool, universiteit en werkveld intensief samen. Er is een stevig netwerk rondom de Acpa, zowel regionaal als landelijk. De Acpa Leiden speelt ook een pro-actieve rol in het landelijk netwerk van Universitaire Pabo's (UniPa-netwerk) en levert daarvoor ook de voorzitter.

Er is met de Acpa in Leiden dus veel expertise in huis op het gebied van onderwijs en onderzoek en er is goed zicht op wat academische leraren kunnen en wat zij tijdens en na de opleiding nodig hebben. De master biedt voor deze leraren zoals betoogd een aantrekkelijk perspectief voor eigen ontwikkeling en professionalisering binnen het onderwijs. De opleiding kan een logisch vervolg zijn voor alumni van deze opleiding, al dan niet direct aansluitend op hun bacheloropleidingen, of na enkele jaren in het po te hebben gewerkt. Zij kunnen met de master een verdiepingsslag op hoger niveau maken.

Hogeschool Leiden heeft ook in bredere zin veel expertise op het gebied van onderwijs in het algemeen en taalonderwijs in het bijzonder. Het kenniscentrum van de faculteit Educatie, waaraan een drietal lectoraten is verbonden, is vanaf het begin betrokken bij de ontwikkeling van de master. Dit kenniscentrum onderzoekt ook enkele centrale thema's die relevant zijn binnen de master: geletterdheid van kinderen, onderwijsinnovatie, pedagogisch-didactisch handelen van leraren in het vo en de communicatie tussen leraar en leerling in het voortgezet onderwijs. In de faculteit zijn meerdere docenten gespecialiseerd in taalontwikkeling en -beleid, geletterdheid, jeugdliteratuur en breedvormend onderwijs⁵⁶⁵⁷. Deze docenten, waarvan een deel is gepromoveerd op het gebied van letterkunde en van taalonderwijs, zijn nauw betrokken bij de ontwikkeling van de master en zullen ook aan het onderwijs uitvoering geven. Daarnaast maakt de Hogeschool met onderzoekers en gepromoveerde docenten van de Academische Pabo deel uit van het consortium van het prestigieuze, grootschalige en meerjarige

⁵⁶ Hogeschool Leiden (2024). <https://www.hsleiden.nl/onderzoeken/project/breedvormend-onderwijs-project>.

⁵⁷ ██████████ (2024). *Bouwen aan een gezamenlijke wereld: Adversity als pedagogische uitdaging voor de lerarenopleiding*.

onderzoeksproject over leesvaardigheid: *Becoming literate in a digital age. Adapting reading education in the Netherlands*, publiekstitel: Leesevolutie. Dit onderzoeksproject is onderdeel van het programma van de Nationale Wetenschapsagenda Onderzoek op Routes door Consortia (NWA-ORC). Dit project heeft een verhoging van de leesvaardigheid als speerpunt. Dit sluit direct aan bij de ambities van de master.

Ook de sterke verbinding met het werkveld is kenmerkend voor Hogeschool Leiden. In de ontwikkeling en uitvoering van de landelijke opdracht van samen opleiden & professionaliseren pakt Hogeschool Leiden een voortrekkersrol door actief te participeren in vier grote onderwijsregio's: Leiden, Duin-&Bollenstreek, Haaglanden, HAK (Haarlemmermeer, Amstelland en Kennemerland) en Groene Hart. De master kan binnen deze intensieve samenwerkingsverbanden goed worden ingebed. Doordat Hogeschool Leiden beschikt over een groot en robuust netwerk van opleidingsscholen in verschillende onderwijssectoren (po, vo, mbo), is juist deze hogeschool bij uitstek geschikt voor de master. Dit netwerk biedt kwalitatief goede werkplekken met een gedegen begeleidingsstructuur die ten dienste staat van studenten om te leren (van) lesgeven en om onderzoek te doen dat ook passend is voor de school. De master is ook in samenspraak met de opleidingsscholen ontwikkeld en zal worden uitgedragen binnen en buiten de betrokken schoolorganisaties. Ook in de uitvoering van het onderwijs in de master zullen diverse scholen uit dit netwerk betrokken zijn, zoals in het begeleiden van stages / leren op de werkplek en het initiëren en uitvoeren van praktijkgericht onderzoek, waarbij ook het partnerschap van academische opleidingsscholen goed kan worden gebruikt.

De master past wat betreft de vorm van het onderwijsaanbod ook goed bij Hogeschool Leiden aangezien de hogeschool expert is op het gebied van flexibel, innovatief onderwijs en het leveren van maatwerk voor werkende professionals. Maatwerk is nodig in de master omdat deze zich richt op professionals én op het werken en leren tegelijk. Flexibel onderwijs kent met de grootste zij-instroomroutes van Nederland en een flexibele deeltijd-pabo die al sinds 2016 met leeruitkomsten werkt een stevige basis op Hogeschool Leiden. Hierdoor is veel kennis en ervaring opgedaan die nodig is om het curriculum en het werken met leeruitkomsten vorm te kunnen geven. Daarnaast is op het gebied van innovatie Hogeschool Leiden de enige hogeschool die een pabo heeft die zich expliciet richt op vernieuwend onderwijs: de lerarenopleiding Spring. Hogeschool Leiden biedt naast innovatiekracht ook voldoende ontwikkelruimte om nieuw onderwijs te verankeren en te verduurzamen.

Er is verkend of deze master passend zou zijn op andere opleidingsinstituten die tweedegraads lerarenopleidingen aanbieden. Uit deze verkenning is naar voren gekomen dat deze opleidingsinstituten geen ruimte en/of ambitie hebben voor deze nieuwe opleiding omdat zij de tweedegraads bevoegdheid niet willen koppelen aan een master of omdat zij alleen een master (willen) aanbieden voor leraren die gaan lesgeven in de bovenbouw van het vo. In hoofdstuk 11 wordt beschreven hoe er is afgestemd met deze instituten.

Samenvattend: de master met de beoogde vernieuwing zoals beschreven in deze aanvraag, past uitstekend bij het karakter, het profiel en de ambitie van de Hogeschool Leiden, en sluit naadloos aan bij het huidige opleidingsaanbod en de robuuste netwerken van de faculteit Educatie van deze hogeschool.

10. RIO- en ISCED-indeling

Voor de master Leraar Nederlands po-vo is de RIO- en ISCED-indeling geraadpleegd. De master levert een tweedegraads bevoegdheid op en daarom is gekozen voor de volgende indeling:

- RIO-onderdeel: Onderwijs (subonderdeel is nog niet bekend)
- ISCED-rubriek: ISCED-richting (ISCED-F 2013-indeling) 0114, ISCED-niveau 757

Van de tien genoemde RIO-onderdelen, is '6. Onderwijs' het meest relevant. De master Leraar Nederlands po-vo past niet bij de subonderdelen die bij dit onderdeel zijn genoemd: Lerarenopleidingen op het gebied van de Kunst, Speciaal Onderwijs, Voortgezet Onderwijs 1e graad algemene vakken en Universitaire Lerarenopleidingen, omdat deze master een tweedegraads bevoegdheid oplevert.

Voor de ISCED-indeling is de International Standard Classification of Education-Fields of Education and Training 2013 (ISCED-F 2013) geraadpleegd. Dit is een internationale onderwijsindeling van UNESCO naar niveau en richting van de opleidingen. Voor de ISCED-richting zijn tien onderdelen vastgesteld. Onderdeel 1 is 'Onderwijs'. Als subonderdeel van dit onderdeel past de master Leraar Nederlands po-vo in 'categorie 0114: lerarenopleiding algemene en beroepsgerichte vakken'.

Het ISCED-niveau is '757 Beroepsgerichte programma's leidend tot een tweede of volgende kwalificatie (volgend op een bachelor of vergelijkbaar programma)': de nieuwe opleiding wordt aangeboden op masterniveau.

11. Afstemming

Om te verkennen of samenwerking met andere opleidingsinstituten voor de master mogelijk is, is op verschillende momenten in het proces richting deze aanvraag overleg geweest met deze instituten. Ook zijn koepel-overlegorganisaties vanaf september 2023 geïnformeerd over de ontwikkeling van deze nieuwe master. Hieronder volgt een opsomming hiervan, gevolgd door een korte toelichting op de verdiepende gesprekken die de afgelopen tijd zijn gevoerd in de context van doelmatigheid.

De volgende instituten en overleggen zijn betrokken:

- Algemeen Directeurenoverleg Educatieve Faculteiten (ADEF)
- Educatieve Alliantie Lerarenopleidingen Zuid-Holland (EA-ZH)
- Fontys Hogeschool
- Hogeschool NHL Stenden
- Hogeschool Rotterdam
- Hogeschool Utrecht
- Hogeschool van Amsterdam
- Faculteit Geesteswetenschappen, opleiding Nederlandse taal en cultuur, Universiteit Leiden
- Interfacultair Centrum voor Lerarenopleiding, Onderwijsonderzoek en Nascholing van de Universiteit Leiden (ICLON)
- Landelijk Overleg Lerarenopleiding Basisonderwijs (LOBO)
- Netwerk van Universitaire Pabo's Nederland (UniPa-netwerk)
- Vereniging van Hogescholen (VH)

Vervolggesprekken

Door het innovatieve karakter van de master en het feit dat een dergelijke opleiding tot nog toe niet bestaat in Nederland, riep de voorgenomen master aanvankelijk vooral vragen op. Het vormgeven van deze nieuwe route maakte ook nieuwsgierig. Naar aanleiding van een presentatie over de master in het ADEF in september 2023 is er een verkenning tot concrete samenwerking geweest met Hogeschool NHL Stenden. In een aanvullend gesprek met deze hogeschool werd de master een heel slim initiatief genoemd. Samenwerking is verder onderzocht, maar de verwachting is dat er in de noordelijke regio een minder omvangrijke of specifieke doelgroep is dan in de regio Leiden en de Randstad en bovendien verzorgt NHL Stenden een master Leraar Nederlands die gericht is op de bovenbouw en daarmee leidt tot een eerstegraads onderwijsbevoegdheid.

Een viertal andere hogescholen stelden kritische vragen die zich richtten op drie punten: de omvang en de inhoud van het programma, de aanvulling die de master vormt

op het huidige bevoegdheidstelsel en de mogelijke concurrentie met bestaande lerarenopleidingen. Wat betreft de omvang en inhoud van het curriculum: gezien de doelgroep van met name universitair geschoolde leraren, die twee bacheloropleidingen hebben afgerond, is de verwachting dat het programma goed studeerbaar is. Om de kwaliteit van de opleiding te borgen en inhoudelijk sterke leraren goed toe te rusten voor de praktijk, is de kennisbasistoets van de tweedegraads lerarenopleiding Nederlands in het programma opgenomen, waarbij de voorbereiding hierop een grote mate van zelfstudie is. Een vergelijking tussen de kennisbases van de pabo en de kennisbasis van de tweedegraads lerarenopleiding Nederlands leverde namelijk op dat er tussen beide een grote overlap is en studenten voortbouwen op dat wat zij al aan kennis in huis hebben. Na een verdiepend gesprek hierover met de directeur van Fontys, tevens voorzitter van het ADEF, is het vertrouwen uitgesproken in de inhoudelijke degelijkheid van het programma en de studeerbaarheid voor de beoogde doelgroep.

Drie andere hogescholen – Hogeschool Rotterdam, Hogeschool van Amsterdam en Hogeschool Utrecht – spraken vooral hun zorg uit over het feit dat deze master niet past in het huidige bevoegdheidstelsel en dat de opleiding concurrerend zou zijn voor de huidige tweedegraads bacheloropleidingen. In de erop volgende meerdere verdiepende gesprekken die het afgelopen half jaar op verschillende niveaus (CvB's; directeuren; inhoudsdeskundigen) zijn gevoerd, is daarom vooral aandacht besteed aan deze twee met elkaar samenhangende punten.

Hogeschool Leiden begrijpt deze zorg. De master vormt inderdaad op tweeërlei wijze een aanvulling op het bevoegdheidstelsel; de nieuwe opleiding leidt immers leraren met een bevoegdheid voor het po op tot leraar op masterniveau en de opleiding is ook gericht op de onderbouw van het vo, een gebied dat tot nog toe gekoppeld is aan een bacheloropleiding. De beweging naar een andere inrichting van het bevoegdheidstelsel is echter niet nieuw, maar al jaren geleden ingezet vanuit de universiteiten, door het inrichten van de educatieve minor (leidend tot een beperkte tweedegraads bevoegdheid) en de educatieve masters voor het primair onderwijs (leidend tot een bevoegdheid voor het po). Het huidige bevoegdheidstelsel staat onder druk; de masteropleiding past bij de richting waarin het bevoegdheidstelsel zich zou moeten ontwikkelen. Hogeschool Leiden heeft de visie dat er in de huidige tijd en de nabije toekomst een nieuwe route nodig is: de onderbouw van het vo en het (v)mbo hebben masteropgeleiden nodig voor de benodigde kwaliteitsslag in het onderwijs. Het lerarentekort vraagt om het aantrekken van nieuwe doelgroepen voor het beroep, doelgroepen die nu niet de stap naar de bestaande bacheloropleidingen maken. Ook inhoudelijk is er een aanvulling nodig: het vakgebied Nederlands heeft eens te meer behoefte aan leraren met zicht op doorgaande leerlijnen van po naar vo én aan leraren die goed in staat zijn om theorieën over de ontwikkeling van taal en geletterdheid te vertalen naar de onderwijspraktijk.

De doelgroep van de beoogde master, die al op bachelor-niveau is opgeleid voor het onderwijs, en het uitstroomprofiel, dat op masterniveau is, zijn dusdanig anders dat

de opleiding niet concurrerend is met bestaande bacheloropleidingen. De opleiding is complementair aan het bestaande aanbod, zoals ook blijkt uit het onderzoek dat voor deze aanvraag is uitgevoerd. De master is expliciet bedoeld voor alumni van de academische pabo die zich onderzoeksmatig verder willen specialiseren maar tegelijkertijd ook in het onderwijs willen blijven werken. Hogeschool Leiden wil theorie en praktijk niet apart van elkaar of gestapeld op elkaar aanbieden, maar beide binnen één opleiding verbinden. De ervaringen met de academische pabo zijn hierin een lichtend voorbeeld. Van de groep alumni van de academische pabo weten we bovendien dat deze op dit moment niet kiest voor het volgen van nóg een bacheloropleiding, maar een loopbaanperspectief nodig heeft waarin ruimte is voor ontwikkeling op masterniveau. De beoogde master die, in tegenstelling tot de universitaire masters, praktijkgericht is, kan deze nieuwe doelgroep dus juist behouden voor het onderwijs en een positieve bijdrage leveren aan het beroepsbeeld van de leraar.

Van een 'kannibaliserend' effect lijkt dus geen sprake. Alumni van de pabo die een tweede onderwijsbevoegdheid willen behalen maar zich niet verder willen specialiseren op masterniveau, zijn gebaat bij het volgen van een verkorte bachelor-deeltijdopleiding of een van de ZiB-trajecten die leiden tot een lesbevoegdheid in het tweedegraads gebied. Goed om in dit kader te benadrukken: in deze routes wordt het onderzoeksdeel voor studenten met een wo- en hbo-bachelordiploma vaak vrijgesteld, terwijl onderzoek in de beoogde master een van de pijlers van de opleiding is. In de werving, voorlichting en intakeprocedure van de master is gezien de complexiteit van de routes naar het leraarschap, het wel noodzakelijk om de verschillen met de bestaande bacheloropleiding ook helder voor het voetlicht te brengen en studenten te helpen een voor hen passende keuze te maken.

Vanuit doelmatigheidsoverwegingen is in de gesprekken ook verkend of aanschuifonderwijs voor delen van de master kan worden gerealiseerd. Met de Hogeschool van Amsterdam – waar aansluiting bij het verkorte deeltijdtraject of het ZiB-traject als mogelijkheid werd benoemd – bleek dit echter niet passend voor de beoogde doelgroep. Met Hogeschool Rotterdam – reeds samenwerkend met Hogeschool Leiden in het samenwerkingsverband van de Educatieve Alliantie Zuid-Holland en van daaruit ook reeds in mei 2023 geïnformeerd over de ontwikkeling van de master – en Hogeschool Utrecht worden deze gesprekken op het moment van schrijven van dit dossier nog verder gevoerd. Hierin wordt bekeken of bepaalde modules kunnen worden opengesteld voor studenten van de nieuwe master of dat er een uitwisseling van en onder docenten kan worden gerealiseerd om zo van elkaars expertise gebruik te kunnen maken. Belangrijk hierin is de mogelijkheid van het werken in een vast leerteam gedurende de opleiding en de ruimte voor praktijkgericht onderzoek, beide dragende kwaliteiten van de masteropleiding.

De gesprekken hebben misschien niet alle zorgen van andere hogescholen weggenomen, maar hebben indirect ook veel opgeleverd: het leren kennen van elkaars opleidingspraktijken en het uitwisselen van expertise en ambitie, de contouren van de

doelgroep van de master verscherpen en aanvullingen die zijn gedaan op het curriculum. Er worden nog andere samenwerkingsmogelijkheden verkend voor een uitbreiding op het aanbod tot meer verdieping op het vakgebied Nederlands. Zo geeft het ICLON van de Universiteit Leiden aan positief te staan tegenover de beoogde master. De master is aanvullend op het bestaande masteraanbod en ook fundamenteel anders dan de masteropleiding die het ICLON aanbiedt; de universitaire master heeft immers andere instroomeisen, een andere doelgroep én een ander uitstroomprofiel (eerstegraads lesgebied). Er is in de toekomst uitwisseling mogelijk wat betreft vakinhoud en vakdidactiek. Hierbij kan ook de opleiding Nederlandse Taal en Cultuur van de Faculteit Geesteswetenschappen (FGW) van de Universiteit Leiden worden betrokken. Ook met dit instituut is inmiddels (oktober 2024) een verkennend gesprek gevoerd, waarin de driehoek van samenwerking tussen het ICLON, de opleiding Nederlandse Taal en Cultuur en de Hogeschool wellicht concrete mogelijkheden biedt voor uitwisseling van specifieke programmaonderdelen en studenten. Het betreft hier niet direct een samenwerking in de ontwikkeling van de master tot een nieuwe opleiding, maar het gebruikmaken en intensiveren van het kennisnetwerk dat er in Leiden is.

Bronnenlijst

- Arbeidsmarktplatform Primair Onderwijs (2023). *Arbeidsmarktanalyse*.
<https://arbeidsmarktplatformpo.nl/wp-content/uploads/2023/12/Arbeidsmarktanalyse-primair-onderwijs-2023.pdf>
- ██████████ (2022). *De brede inzet van academische leerkrachten. Bevindingen en aanbevelingen voor het tegemoetkomen aan de behoeftes van academische leerkrachten in het basisonderwijs op het gebied van inzet, professionalisering en kennisdeling*. Leiden.
- Commissie Positionering Hoger Beroepsonderwijs (2022). *Focus op professie*.
https://www.vereniginghogescholen.nl/system/knowledge_base/attachments/files/000/001/352/original/085_064_FOCUS_OP_PROFESSIE_DEF_WEB.pdf?1671111579
- ██████████ (2018). *Het functioneren van beginnende leerkrachten in hun groep en in de school: verschillen tussen alumni van de academische en de hbo-pabo*. GION, Gronings Instituut voor Onderzoek van Onderwijs, Opvoeding en Ontwikkeling, Rijksuniversiteit Groningen.
- ██████████ e.a. (eds.) (2022). *Omdat lezen loont. Op naar effectief leesonderwijs in Nederland*. Huizen: Pica.
- Inspectie van het Onderwijs (2023). *Rapport De Staat van het Onderwijs 2023*.
<https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/rapporten/2023/05/10/rapport-de-staat-van-het-onderwijs-2023>
- Hogeschool Leiden. (2023). *Instellingsplan 2023-2028; betrokken bevlogen en betekenisvol*.
- ██████████ (2024) *Bouwen aan een gezamenlijke wereld: Adversity als pedagogische uitdaging voor de lerarenopleiding*.
<https://breedvormendonderwijs.nl/bouwen-aan-een-gezamenlijke-wereld-adversity-als-pedagogische-uitdaging-voor-de-lerarenopleiding/>
- ██████████ e.a. (2023). *PISA-2022 in vogelvlucht*. Twente.
https://ris.utwente.nl/ws/portalfiles/portal/330860617/Resultaten_PISA-2022_in_vogelvlucht.pdf
- Onderwijsraad (2018). *Ruim baan voor leraren*.
<https://www.onderwijsraad.nl/publicaties/adviezen/2018/11/07/ruim-baan>
- Onderwijsraad (2022). *Taal en rekenen in het vizier*. [Taal en rekenen in het vizier | Advies | Onderwijsraad](#)
- Overheid.nl (z.d.). *Toetsingskader nieuwe opleidingen hoger onderwijs*.
<https://wetten.overheid.nl/BWBR0015216/2003-05-25#Bijlage2>
- PO-Raad (2022). *Samen voor het beste onderwijs*.
<https://www.poraad.nl/system/files/2022->

Bijlagen

1. Macrodoelmatigheidsonderzoek Master Leraar Nederlands po-vo. Hogeschool Leiden. Deelrapportage: deskresearch Lexnova, 25 april 2024
2. Intentieverklaringen
3. Rapport behoefteonderzoek Master tweedegraads bevoegdheden Nederlands & wiskunde (Hogeschool Leiden, faculteit Educatie, 2023)
4. Macrodoelmatigheidsonderzoek MA Leraar Nederlands po-vo. Hogeschool Leiden. Deelrapportage: instroominschatting. Lexnova, 25 april 2024
5. Notulen klankbordgroepsessies
6. Notulen overleg samenwerkingspartners
7. Macrodoelmatigheidsonderzoek Master Leraar Nederlands po-vo. Hogeschool Leiden. Deelrapportage: arbeidsmarktanalyse. Lexnova, 25 april 2024
8. Bijlagenrapportage. Open antwoorden behorende bij het deelrapport: instroomanalyse MA Leraar Nederlands po-vo